

2. הסברים ללוחות

א. מס ערך מוסף - מע"מ להלן

1. במדד המחירים לצרכן נמדדים המחירים כשהם כוללים מע"מ, המוטל עליהם החל ביולי 1976.
2. לצרכים מעשיים, אם מעוניינים בחישוב מדד המחירים לצרכן, כשהוא מנוכה מהשפעת המע"מ, יש לחלק את המדד במקדמים הבאים בהתאם לתקופות השונות, כמצוין בטבלה הבאה:

תקופה	מקדם לניכוי המע"מ במדד המחירים
יולי 1976 - אוקטובר 1977	1.08
נובמבר 1977 - מאי 1982	1.12
יוני 1982	1.1349
יולי 1982 - מאי 1985	1.15
יוני 1985	1.17
יולי 1985 - פברואר 1990	1.15
מרס 1990 - דצמבר 1990	1.16
ינואר 1991 - דצמבר 1992	1.18
ינואר 1993 - 14 ביוני 2002	1.17
15 ביוני 2002 - פברואר 2004	1.18
מרס 2004 - אוגוסט 2005	1.17
ספטמבר 2005 - יוני 2006	1.165
יולי 2006 - יוני 2009	1.155
יולי 2009 - דצמבר 2009	1.165
ינואר 2010 - אוגוסט 2012	1.16
ספטמבר 2012 - 1 ביוני 2013	1.17
2 ביוני 2013 - ספטמבר 2015	1.18
1 באוקטובר 2015 ואילך	1.17

עם זאת, לגבי מדד המחירים לצרכן הכללי, אין להשתמש במקדמים הנ"ל לניכוי השפעת המע"מ, כי המדד הכללי כולל גם מרכיבים שמע"מ אינו מוטל עליהם (פירות וירקות למשל).

במקדמים הנ"ל ניתן להשתמש לגבי מדדי מרכיבים **שכוללים מע"מ**; זאת, ע"י חלוקת מדד מרכיב מסוים (בנקודות) במקדם המתאים, כדי לקבל את אותו מדד מרכיב - **ללא** השפעת המע"מ.

ב. צמצום מדדים

מדדי המחירים מוצגים בשנים מסוימות בפחות ספרות. על מנת להשוות מדדים אלה לשנים, שבהן מוצגים המדדים במלואם, יש להכפילם תחילה במקדם הכפלה מתאים. להלן מקדמי ההכפלה למדדים והתקופה אליה התייחס הצמצום:

מקדם הכפלה	ת ק ו פ ה	מדד
100	שנת 1985	מדד המחירים לצרכן

ג. אחוזי שינוי - חודשי ושנתי - שיטת החישוב בלוחות המדדים

אחוז שינוי חודשי

אחוז שינוי חודשי מבטא את השינוי באחוזים שחל במדד האחרון, שלגביו מתפרסם המדד, לעומת החודש הקודם לו. הוא מחושב לפי הנוסחה הבאה:

$$\text{אחוז שינוי חודשי} = \frac{(\text{מדד החודש האחרון})}{(\text{מדד החודש הקודם})} \times 100 - 100$$

אחוז שינוי שנתי

אחוז שינוי שנתי מבטא את השינוי באחוזים שחל במדד החודש האחרון, שלגביו מתפרסם המדד, לעומת החודש המקביל לו בשנה קודמת. אחוז השינוי מחושב בדומה לאחוז השינוי חודשי. להלן נוסחת החישוב:

$$\text{אחוז שינוי שנתי} = \frac{(\text{מדד החודש האחרון})}{(\text{מדד החודש המקביל בשנה שעברה})} \times 100 - 100$$

ד. מחירים ממוצעים

למגוון של חומרים, מוצרים ושירותים נבחרים, מתפרסמים מחירים ממוצעים. מחירים אלה מתבססים על המחירים הנגבים בפועל בכל עסקה, והם מתקבלים ממדגם של מדווחים שונים, בהתאם לסוג המדד (חנויות, עסקים וכד').

המחירים הממוצעים כוללים מסים, הנחות והיטלים שונים, וכוללים או לא כוללים מע"מ, בהתאם לסוג המדד (ראה סעיף א' לעיל).

להבדיל מהמדדים, המחירים הממוצעים אינם כוללים שינויים בתנאי התשלום והאשראי הנלווים אליהם, והם משקפים שינויים אפשריים בהרכב המדווחים. מסיבות אלו, אין להשתמש במחירים הממוצעים לצורך חישוב אחוזי שינוי בין תקופות שונות.

תפקידם של המחירים הממוצעים הוא לשמש אינדיקטור בלבד לסדרי גודל של מחירים, בתקופת זמן נתונה.

ה. מדד ממוצע שנתי

המדד הממוצע השנתי של מרבית המדדים למרכיביהם, מחושב כממוצע אריתמטי של 12 מדדים חודשיים.

ו. חישוב אחוזי שינוי, קישור מדדים והצמדה

שימושים עיקריים במדדים

המדד משמש להצמדות שונות, ניכויי סדרות ערך וניתוח מגמות מחירים בענף כלכלי, בשוק מסוים או במשק כולו.

על מטרות ויעדי שימוש, ניתן לקרוא ביתר פירוט בחוברות ובנספחים המוזכרים בפרק "הגדרות המדדים". בפרק זה יוסבר כיצד להשתמש בנתונים.

1. חישוב אחוזי שינוי

כדי לחשב את השינוי במדד בין שני חודשים, יש לוודא תחילה כי המדדים הנ"ל מוצגים על אותו בסיס.

חישוב אחוז השינוי נעשה אז על פי הנוסחה להלן:

$$\text{אחוז שינוי חודשי או תקופתי} = \frac{(\text{מדד החודש המאוחר})}{(\text{מדד החודש המוקדם})} \times 100 - 100$$

לדוגמא, אם יש צורך בחישוב אחוז השינוי במדד המחירים לצרכן, מספטמבר 2000 לדצמבר 2000, יתברר מפרסומי הלשכה, כי שני המדדים הנ"ל מוצגים על אותו בסיס:

$$(1) \text{ מדד המחירים לצרכן בספטמבר 2000 היה } 106.1 \text{ נקודות על בסיס ממוצע } 100.0 = 1998$$

$$(2) \text{ מדד המחירים לצרכן בדצמבר 2000 היה } 106.6 \text{ נקודות על בסיס ממוצע } 100.0 = 1998$$

חישוב אחוז השינוי:

$$0.47 \text{ אחוז} = \frac{106.6}{106.1} \times 100 - 100$$

כדי לחשב את הערך הכספי הצמוד למדד המחירים לצרכן, אין צורך בחישוב אחוז השינוי, אלא ניתן לחשב פי כמה עלה המדד מחודש לחודש או מתקופה לתקופה על ידי חישוב היחס בין המדדים :
הנוסחה לחישוב פי כמה עלה המדד תהיה :

$$\text{פי כמה עלה המדד} = \frac{\text{(מדד החודש המאוחר)}}{\text{(מדד החודש המוקדם)}}$$

על פי המדדים לעיל, התוצאה תהיה :

$$\frac{106.6}{106.1} = 1.0047$$

בחישוב השינוי בערך הכספי הצמוד של 200 ש"ח, ניתן להכפיל ישירות את היחס במדדים בסכום, כלהלן :

$$200.94 \text{ ש"ח} = 200 \text{ ש"ח} \times \frac{106.6}{106.1}$$

אם המדדים אינם מוצגים במקורם על אותו בסיס, תחילה יש צורך לקשר את המדדים ולהציגם על בסיס אחיד. על שיטת קישור המדדים, ראה הסבר להלן.

2. קישור מדדים

אחת למספר שנים מעדכנת הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה את "סלי" המדדים, ומפרסמת את מדדי המחירים על בסיס חדש המתחיל מ-100 נקודות.

על מנת להשוות בין תקופות שהמדדים שלהם חושבו על בסיסים שונים, יש לקשר תחילה את המדדים ולהביאם לתקופת בסיס אחידה. בדרך כלל, מקשרים סדרה של מדדים על בסיס חדש לאותה סדרה על בסיס ישן. הקישור נעשה על-ידי הכפלת המדדים על הבסיס החדש במקדם קשר.

מקדם קשר הנו המדד המתייחס לתקופת הבסיס החדש, כפי שחושב על פי הבסיס הישן חלקי 100.

להלן מספר הדגמות ממדדים שונים לקישור מדדים בין תקופות (הנתונים נלקחו מתוך הלוחות שבחוברת זו (בחוברות קודמות).

דוגמה א': קישור מדד המחירים לצרכן - המדד הכללי.

השוואה בין מדד דצמבר 1998 לבין מדד דצמבר 2000, שחושבו במקור על בסיסים שונים :

(1) מדד דצמבר 1998 היה 166.3 נקודות על בסיס ממוצע 1993=100.0.

(2) מדד דצמבר 2000 היה 106.6 נקודות על בסיס ממוצע 1998=100.0.

יש לקשר את מדד דצמבר 2000 ולהביאו לבסיס 1993.

מקדם הקשר הוא המדד הישן של שנת 1998, שהיה 158.1 נקודות על בסיס 1993, מחולק ב-100.

158.1

מקדם הקשר לחישוב זה הוא אפוא : $1.581 = \frac{\text{-----}}{100.0}$

מדד דצמבר 2000 מקושר לבסיס 1993 יהיה :

$$106.6 \times 1.581 = 168.5346$$

ועתה ניתן לבצע חישובים של אחוזי שינוי והצמדה בין מדד דצמבר 1998 לבין המדד המקושר של דצמבר 2000.

במדד המחירים לצרכן - המדד הכללי - חושבה סדרת מדדים מקושרת לכל השנים, החל [מספטמבר 1951, על בסיס אחיד](#). ניתן לחשב על פי מדדים אלו את אחוזי השינוי בין כל שני חודשים, ללא צורך בחישובים של קישור מדדים.

אולם, אם רוצים לקשר מדדים של קבוצות, תת-קבוצות ופריטים, שלהם לא חושבו מדדים מקושרים, יש צורך לבצע את פעולות הקישור, כמפורט לעיל, עם שימוש במקדמי קשר המתאימים למדד, שאותו רוצים לקשר. המדדים לצורך חישוב מקדמי הקשר של קבוצות, תת-קבוצות ופריטים, מפורטים בחוברות קודמות בתקופות המתאימות.